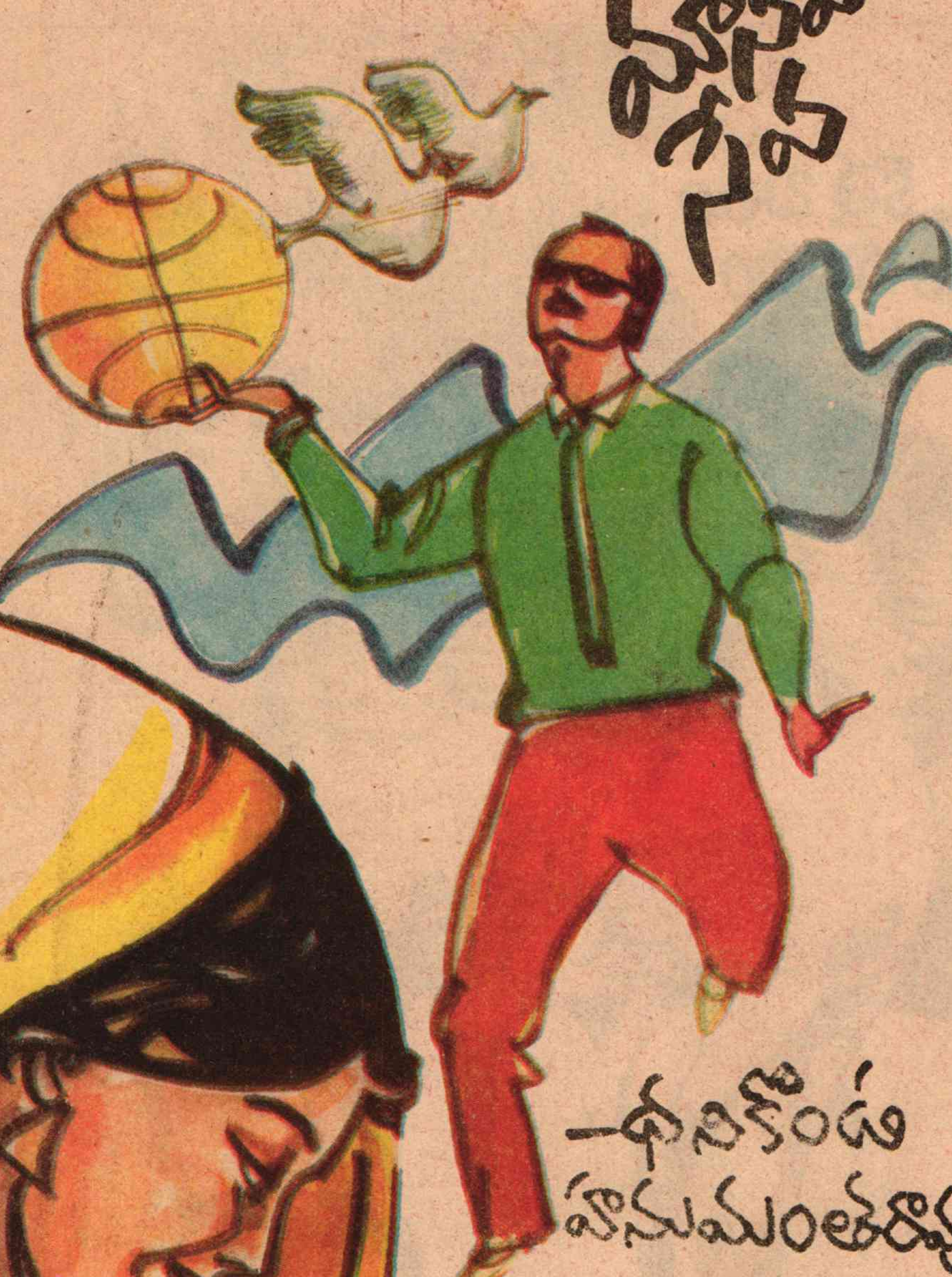

మానవ సేవ

—ధనికొండ హనుమంతరావు

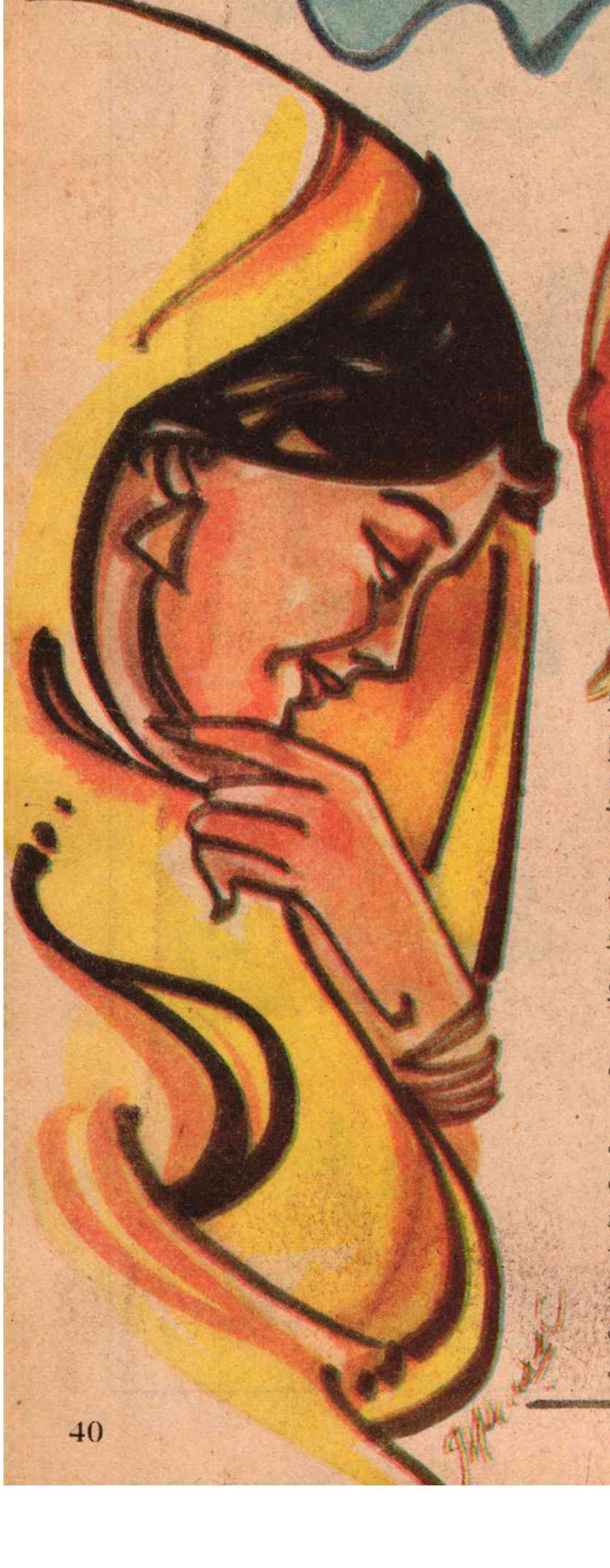

తీయని కలలు కన్న నిద్ర నుంచి మెలకువ వచ్చింది డాక్టర్ గోపాలానికి. ఐతేమంచం మీది నుంచి లేవ బుద్ధి కాలేదు. గడియారం నాలుగు గంటలు కొట్టింది. ఇంకా గంటన్నర టైమున్నది. కనుక మరో అరగంట సేపన్నా తీయని ఆలోచనల్ని సాగించుకోవచ్చనుకున్నాడు డాక్టర్.

తన జీవితంలోని ముఖ్య ఘట్టాలన్నీ శరవేగంతో ఆయన బుర్రలో మెరుపుల వలె మెరిసినవి:

బాల్యంలో తాను అనుభవించిన బీదరికమూ, తల్లి ఎన్నో కష్టాలు పడి చదువు చెప్పించటమూ, తాను తల్లి కష్టాన్ని వృధా కానీకుండా ఉత్తమ తరగతుల్లో పాసు కావటమూ, స్కాలర్‌షిప్స్, ఇతర బహుమానాలెన్నో పొందటమూ, కాలేజీ చదువులు కూడా పూర్తి చేసి డాక్టరు అయేందుకు ఉత్సాహపడటమూ, ఇంతలో తల్లి కూడా మరణించగా, ఏకాకిగా మద్రాసు వచ్చి, వారాలు చేసుకుంటూ మెడిసిన్ చదవటమూ-తన ప్రతిభా విశేషాల కారణంగా నలుగురి మన్ననల్ని పొందటమూ, ముఖ్యంగా విశ్వేశ్వరరావు గార్ని - అంతకన్న అనసూయాదేవి హృదయాన్ని దోచెయ్యగలగటమూ, ఏకైక పుత్రికను కాదనలేక, విశ్వేశ్వరరావుగారు అనసూయాదేవి నిచ్చి తనకు పెళ్లి చేయటమూ, ఆ దెబ్బతో తన పని తంతే గారెల బుట్టలో పడ్డట్టు కావటమూ, తన జీవిత చక్రమే సానుకూలంగా తిరగనారంభించటంతో, ఐశ్వర్యవంతుడైన మామ గారి సహాయ, సంపన్నతతో కెనడాకు వెళ్లి హృద్రోగ నిపుణుడు కావటమూ, ఆ తరువాతస్వంత ప్రాక్టీస్ పెట్టటం వల్ల కొద్ది మందికే తాను సేవ చేయగలుగుతాననే ఉద్దేశ్యం అడ్డురాగా, అత్యధిక సంఖ్యాకులకు తాను సేవ చేయాలనే కుతూహలం వెన్నాడగా జనరల్ హాస్పిటల్‌లో హృద్రోగ నిపుణుడుగా జేరటమూ జరిగింది.

ఎంత మంది బీద ప్రజలను తాను మృత్యుగహ్వరం లోంచి తప్పించాడో తలుచుకుంటేనే తన జన్మ పావనమైనట్లు, మైమరిపించే విధంగా శరీరం పులక లెత్తుతుంది. డబ్బు ప్రస్తావన లేకుండా మానవ సేవ పరమ లక్ష్యంగా వృత్తి ధర్మాన్ని స్వీకరించాడు. ఐతే తాను కూడా ధన సంపాదన చేసి తీరాలని నలుగురూ అనటమూ, తాను కూడా నమ్మటమూ జరగటంతో, ఉదయం రెండు గంటల సేపు ఇంటి దగ్గర కన్సల్‌టేషన్ ఏర్పాటు చేశాడు.

మొదట్లో ఐదు రూపాయలతో, ఆరంభమై ఇప్పుడది యాభై రూపాయిలైంది. లక్షలు గడించిన తనకు ఇప్పుడా ధనాపేక్ష కూడా లేదు. ఐనప్పటికీ రోగుల సంఖ్య ఐదు రూపాయిలనాడూ ఎలా ఉన్నదో, యాభై రూపాయల నాడూ అలాగే ఉన్నది. ఒక్కోనాడు విసుగు పుట్టి అనేక మంది రోగుల్ని మర్నాడు రమ్మని చెప్పటం ఆ మర్నాడూ తాను చూడలేనన్ని కేసులు కాచుకొని కూర్చోవటం జరుగుతూనే ఉన్నది.

స్పెషలిస్టుగా తన పేరు ప్రఖ్యాతులు దేశపు నలుమూలలా అలముకున్నవి. దూర తీరాల నుంచి లక్షాధికారులు వచ్చి, చికిత్స పొంది పెద్ద పెద్ద మొత్తాలు ముట్టజెప్పి పోతూనే ఉన్నారు. ఈ విధంగా తాను కలలో కూడా ఊహించలేనంత డబ్బు సంపాయించాడు.

ఇక దాంపత్య జీవితం - మూడు పూవులు ఆరు కాయలు'గా ఉన్నది. అసలుఇల్లాలిరాకతోనేఅదృష్ట దేవత కూడా తనను వరించటం జరిగింది. అందుకనే అనసూయాదేవి (అసలు పేరు అనసూయేఐనా'దేవి' తాను జేర్చాడు)అంటే తనకు పంచ ప్రాణాలూను.

-ఆ తలపుల ప్రవాహానికి ఆనకట్టవలె టెలిఫోన్ గణగణమన్నది. టెలిఫోన్ వైపైనా చూడకుండానే గోపాలం ఎంతో చికాకుపడ్డాడు. అదేమీ గమనించకుండా టెలిఫోన్ మోగుతూనే ఉన్నది. ఐనప్పటికి గోపాలం లేచి వెళ్లి టెలిఫోన్‌ను ఎత్తలేదు.

కొట్టుకు కొట్టుకు అదే ఆగిపోతుందనుకున్నాడు గోపాలం. కాని అది ఘోష పెడుతూనే ఉన్నది.

అనసూయాదేవి వచ్చి టెలిఫోన్ ఎత్తింది. కాస్త విని "లైన్‌లో ఉండండి-" అన్నది.

అప్పటికి గోపాలం చిరాకుగా కళ్లు తెరిచాడు.

"ఏరోడ్రోమ్ నుంచి-" అని అనసూయాదేవి టెలిఫోన్‌ను తన భర్త చేతికి ఇచ్చింది.

"హలో!" అన్నాడు డాక్టర్ గోపాలం చిరాకు ధ్వనించే కంఠస్వరంతో

"డాక్టర్ గారేనా మాట్లాడేది?"

"ఔను... డాక్టర్ గోపాలం. హార్టు స్పెషలిస్ట్" ఆ చిరాకును రెట్టించాడు.

"నేను ఏరోడ్రోమ్ నుంచి మాట్లాడుతున్నాను సార్! ఫిప్‌స్ట్యూవర్డ్‌ను. బొంబాయి నుంచి వస్తున్న విమానంలో ఒక పాసింజర్‌కు హార్ట్‌ఎటాక్ వచ్చిందనీ, ఏరోడ్రోమ్ దగ్గిర హార్టు స్పెషలిస్టును సిద్ధంగా ఉంచమనీ వైర్‌లెస్ మెసేజ్ వచ్చింది. విమానం మరో గంటా, గంటంపావుకు వస్తుంది, కనుక మీరు దయచేసి ఇక్కడికి రావాలని కోరుతున్నాను-"

డాక్టర్ గోపాలానికి చాలా చిరాకు వేసింది. ఈ రోగులకు ఆదివారాలేమిటి సోమవారాలేమిటి- రాత్రులేమిటి, పగళ్ళేమిటి? తనకు కాస్త విశ్రాంతి తీసుకోనీరు గదా! ఇన్ని వేల మంది గుండె జబ్బులకు చికిత్స చేసే తన గుండె ఎలా తయారవుతుందో నన్న సానుభూతన్నా ఉన్నదా వీళ్ళకు? ఎవడో విమాన ప్రయాణీకునికి హార్టుఎటాక్ వస్తే పిలువుతనకేనా? టెలిఫోన్ డైరెక్టరీ చూసి పిలిచి ఉంటారు. మొదట్లో రోగుల మీద ఉండే జాలి, దయా, ఇప్పుడు ఈ వయస్సులో లేవు. అంతా రొటీన్- దైనందిన కార్యక్రమంగా సాగిపోతూన్నది. వృత్తి మీద శ్రద్ధ కూడా పూర్వమంత లేదు.

"నాకు వేరే పని ఉన్నది. ఇంకెవర్నన్నా పిలవండి" అని కాస్త మృదువుగానే చెప్పాడు డాక్టర్ గోపాలం.

"మీకన్నా ప్రముఖులు లేరు. అవతల ఒక మానవ ప్రాణం డాక్టర్!"

డాక్టర్ గోపాలానికి ఛర్రుమన్నది. డాక్టర్‌గా తన బాధ్యతను గూర్చిన హెచ్చరిక ఏమిటి? తాను ఎన్నివేల మానవ ప్రాణాలను ఇంతకుముందు రక్షించలేదు కనుక! ఒకవేళ ఈ మానవ ప్రాణిని రక్షించ లేకుంటే మాత్రం వచ్చిపడే ప్రమాదమేమిటి? అపకీర్తి ఏమిటి? నష్టమేమిటి?

"అయ్యా, నేను ఆలిండియా డాక్టర్స్ కాన్ఫరెన్స్‌కు వెళ్లితీరాలి. ఆదివారం నాడైనా కాస్త ఊపిరి పీల్చుకోవాలి. మీరు చెప్పేది అంత సీరియస్ కేస్ ఐతే, నేను వచ్చి చేసేది ఏమి ఉండదు. కాకుంటే రేపు ఉదయం దాకా ఎలాగూ రోగి బతికి ఉంటాడు కనుక, రేపు చూసుకుంటాను"

"డాక్టర్! మీరు-"

"వినండి- నాకు టైమ్ లేదు. మీరు జనరల్ హాస్పిటల్‌కు ఫోను చేసి ఏంబులెన్స్ తెప్పించుకోండి. అక్కడ, వాళ్లు చూస్తారు-" అని ఇక ఈ సంభాషణను పొడిగించేందుకు ఇష్టంలేక ఫోన్ పెట్టేశాడు డాక్టర్ గోపాలం.

-గదిలో ప్రశాంతత ఏర్పడ్డంతో గోపాలం తిరిగి తన తలపుల తాలూకు తెగిన కొనను అందుకొన్నాడు!

జీవితం తన కిప్పుడు వడ్డించిన విస్తరి. స్వయం ప్రతిభా విశేషాలకు తోడుగా 'కలిసిరావటం' కూడా జరిగింది, సంసార సౌఖ్యం పరాకాష్ఠ నందుకుంది. కలిగింది ఒక్కడే కొడుకైనా- రత్నంలాటివాడు - మాధవరావు. 22 ఏళ్ళ వయసులోనే లండన్‌లో యం.డి. చదువుకు వెళ్లాడు. తనతదనంతరం తనంత గొప్ప హార్టు స్పెషలిస్టు అవుతాడనేందుకు ఎలాటి సందేహమూ లేదు.

ఇవాళ ఐదున్నరకు ఆలిండియా డాక్టర్స్ కాన్ఫరెన్స్‌లో తాను 'మానవసేవ'ను గూర్చి అనర్గళంగా మాట్లాడబోతున్నాడు. రాత్రి చాలా సేపు మేలుకొని కూర్చిన ఆణిముత్యాల్లాటి వాక్యాలు ఆ ఉపన్యాసంలో ఎన్నో దొర్లినవి. వాటిలోని కొన్నిటిని డాక్టర్ జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు.

'నీవెంత సుఖపడుతున్నావని కాదు; నీ చుట్టూ ఉన్న జనావళిని ఎంత సుఖపెట్టావనేదే ముఖ్యం!"

'ఎంత మందిని మృత్యుగహ్వారం నుంచి రక్షించావో, రక్షించాలని కంకణం కట్టుకున్నావో అదే, నీ జన్మ సాఫల్యత!'

'మానవుని విలువను డాక్టర్ వృత్తిలోకన్న మిన్నగా చూపేది మరొకటి లేదు. డాక్టర్ ప్రాణదాత అనేదాన్ని నీ మరిచిపోవుండకు. ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఏవిధంగా ఆపత్సమయం ఆసన్నమవుతుందో, నడుం కట్టుకొని కార్యరంగంలోకి దూకి మృత్యువుతో పోరాడి వీరుడనిపించుకో '

'మానవ సేవే మాధవసేవ అనే విషయాన్ని గాఢ నిద్రలో కూడా మరిచిపోకు. ఏ తరగతికి చెందినవాడైనప్పటికీ మానవుడు ఒక్కడే! వాడి సేవకు ఎప్పుడూ సందేహించకు. నిండు మనసుతో నీ విద్యా కౌశలాన్ని ప్రదర్శించు. ప్రాణరక్షణకు మించిన పవిత్ర కార్యం మరొకటి ఈ ప్రపంచంలో లేదు, నీ శ్రమ నంతట్నీ మానవాభ్యుదయానికే అంకితం చెయ్యి-'

ఇలాటి మెరికల్లాంటి వాక్యాలను తలుచుకుంటుంటే డాక్టర్ గోపాలానికి ఒళ్లు జలదరించింది.

గడియారం అరగంట గడిచిపోయిందని హెచ్చరించింది.

"మీటింగేదో ఉన్నదన్నారు!" అని భార్య కూడా చేసిన హెచ్చరికతో ఎంతో ఉత్సాహం రాగా, గోపాలం పక్క మీంచి లేచాడు.

త్వర త్వరగా బాత్‌రూమ్ వైపు దారి తీశాడు.

గోరు వెచ్చని నీరు ఒంటి మీద పోసుకుంటూంటే నిద్ర తాలూకు బడలికంతా మాయమై 'హాయి హాయి' అనిపించింది. విదేశాల్లో తయారైన సబ్బు పరిమళం ఆహ్లాదకరంగా ఉన్నది. జీవితంలో తనంత హాయిగా, సుఖంగా ఉండేవాళ్లెవరైనా ఉన్నారా?

తన గదిలో మళ్లీ టెలిఫోన్ మోగుతోంది. రుచికరమైన భోజనం చేస్తూంటే మధ్యలో పలుగురాయి పంటి కింద పడ్డట్లుంది! ఆధునాతన ప్రపంచంలో టెలిఫోన్‌ను చూసి మానవుడు మురిసిపోతుంటాడు; కాని ఒకో సమయంలో ఎంత ప్రశాంతతను అది భంగపరుస్తూంటుందో!

భార్య ఏదో మాట్లాడి వుంటుందని అనుకున్నాడు గోపాలం. తొందరపడకుండా హాయిగా స్నానం చేసి, డ్రెస్ చేసుకొని గదిలోకి వచ్చాడు.

"ఆ ఏరోడ్రోమ్ నుంచి మళ్లీ పిలిచారు-" అంది భార్య.

"నేను వచ్చేందుకు వీల్లేదని చెప్పినా వాళ్లకి బుద్ధిలేదు" అన్నాడు డాక్టర్ గోపాలం.

"మీరు వచ్చి మాట్లాడతారని చెప్పాను" తన బాధ్యతను వొదిలించుకున్నదామె.

చిరాకుగా ఉన్నా, భార్య మీది గౌరవం చేత, అనురాగం వల్ల డాక్టర్ గోపాలం టెలిఫోన్ తీశాడు.

"నేను డాక్టర్ గోపాలాన్ని మాట్లాడుతున్నాను. ఇంతకు ముందే నేను రాలేనని తమకు విన్నవించుకున్నాను. మాటి మాటికి ఫోన్ చేసి..."

"డాక్టర్ గారూ! ఒక్క మనవి వినండి. తమ ఆదేశానుసారం ఇతర డాక్టర్లకు ఫోన్ చేశాను. ఎవరికి వారు ఆలిండియా మెడికల్ కాన్ఫరెన్స్‌కు వెళ్లాలనే అన్నారు. అందులోనూ ఇది హార్టుఎటాక్ కేసు. ఎంత ప్రమాదకరమైనదో, వెనువెంటనే హార్టు స్పెషలిస్టు చూడకుంటే ఏమవుతుందో నేను వేరుగా చెప్పక్కర్లేదు... ఆ వచ్చే రోగి ఎవరో, ఎక్కడివాడో కూడా మాకు తెలియదు. మా బంధువు, స్నేహితుడు కాదు సరికదా- చివరకు పరిచయస్థుడు కూడా కాదు. ముక్కూ, మొహమూ తెలియని ఆ మానవుణ్ణి రక్షించేందుకు మేము ప్రయాస పడుతున్నాము, బాధ్యతగా భావించి -"

మధ్యలోనే డాక్టర్ చిరాకుతో అన్నాడు: "మిస్టర్! ఆ మాత్రం బాధ్యతలు మీ కొక్కరికే తెలుసనీ, మాకు తెలియవనీ మీరు పొరబడుతూన్నట్లు తెలుస్తోంది. అహోరాత్రులు మేమెంత కష్టపడి మానవసేవ చేస్తున్నామో బహుశా మీకు తెలియదనుకుంటాను. 'మానవ సేవ' అంటే ఏమిటో, ఈ వృత్తిలో ఉన్నవారు ఎంత

ఇటీవల చిలకలూరిపేటలో కళానదన్ను ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఒక సభలో స్థానిక సి.ఆర్.కళాశాల ప్రిన్సిపాల్, ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడు అవార్డు గ్రహీత శ్రీ వి.బాలకృష్ణారావుకు మెమెంటో బహూకరిస్తున్న డాక్టర్ కందిమళ్ల జయమ్మ

మానవసేవ చేస్తున్నారో, ఇత్యాది విషయాలు ఇవాళ కాన్ఫరెన్స్‌లో మాట్లాడుతాము. తీరిక ఉంటే మీరూ రండి; లేదా రేపు పేపర్‌లో చదువుకోండి. నాకు టైం అయింది - వెళ్లాలి-''

అని టెలిఫోన్ పెట్టేసి డాక్టర్ గోపాలం ఆదరా బాదరా తన కారు దగ్గిరికి పరుగెత్తాడు.

2

కాన్ఫరెన్స్ కల కళ్లాడుతూ ఉన్నది. దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుంచి ప్రత్యేక నైపుణ్యాలున్న డాక్టర్లు, విఖ్యాతులైన వారు ఎందరో వచ్చి ఉన్నారు. చిన్న చిన్న డాక్టర్లు తాము కూడా ఎప్పటికైనా ఆ గొప్ప వారి స్థాయిని అందుకుంటామా అనే అనుమానంతోనూ, ఆ ఘనులు మాట్లాడే పసిడి పలుకుల్ని విని జీర్ణించుకోవాలనే కుతూహలంతోనూ వేచి ఉన్నారు.

'మానవసేవ' అనే విషయం మీద ఒకర్ని మించి మరొకరు మాట్లాడుతున్నారు. డాక్టర్ గోపాలం కూడా రాత్రి తయారుచేసుకున్న ఉపన్యాసాన్నిగంభీర ధోరణిలో చదివేశాడు.

అనేకసార్లు సభికుల కరతాళ ధ్వనుల కారణంగా ఉపన్యాసాన్ని కొద్ది క్షణాలపాటు ఆపుకోవలసి వచ్చింది. తాను ఆశించిన దానికన్న ఎక్కువఎఫెక్టువచ్చినందుకు డాక్టర్ గోపాలం ఉప్పొంగిపోయాడు. కీర్తితో ఎంతో బరువెక్కిన ఆయన శరీరం కుంగిపోయేందుకు మారుగా ఎంతో తేలికై గాలిలో తేలియాడుతున్నట్లు తోచింది.

ఆ తరువాత మాట్లాడినవారు డాక్టర్ గోపాలం ఉపన్యాసాన్ని శ్లాఘించటంలోనూ, అధునాతన పద్ధతుల్లో ఆయన హృద్రోగులకు చేసే చికిత్సా విధానాన్ని పొగడటం లోనూ నిమగ్నులయ్యారు.

ఉపన్యాసాలు ఇంకా సాగుతూనే ఉన్నవి. ఎవరో వచ్చి గోపాలం చెవి దగ్గరకు వొంగి ''మిమ్ము ఎవరో టెలిఫోన్‌లో పిలుస్తున్నారు సార్!'' అన్నాడు.

వాడే - ఏరోడ్రోమ్ నుంచి తనను రమ్మని వేధించుకుతింటూన్నవాడేనన్న అనుమానం కలగటంతో డాక్టర్ గోపాలానికి అరికాలి మంట నెత్తికెక్కింది. ఎలాగో తమాయించుకొని ''ఇప్పుడు ఇక్కడ్నుంచి కదిలేందుకు వీల్లేదని చెప్పు'' అన్నాడాయన. ఆ వచ్చిన వాడు వెళ్లిపోయ్యాడు.

సభంతా నిశ్శబ్దంగాఆయాఉపన్యాసాలనువింటూ, మానవసేవ తాలూకు పరమార్థాన్ని, సారాన్ని నరనరానికి పట్టించుకుంటోంది.

పావుగంట గడిచాక మళ్ళీ ఎవరో వచ్చి గోపాలం చెవి కొరికారు; ''మీ ఇంటి దగ్గర్నుంచి పిలుస్తున్నారు సార్!'' అని.

ఈసారి చిరాకు పడకుండానే డాక్టర్ గోపాలం లేచి వెళ్లాడు. అవతలి నుంచి అనసూయాదేవి మాట్లాడుతోంది: ఆమె కంఠస్వరం వొణికిపోతోంది; గొప్ప షాక్ తగిలిన వ్యక్తి మాట్లాడక తప్పనప్పుడు ఏ విధంగా మాటలు కూడబలుక్కుంటుందో ఎంతో అనుభవమున్న డాక్టర్ గోపాలం ఊహించకపోలేదు.

''ఏరోడ్రోమ్ నుంచి కబురండీ... మన మాధవుడు హార్ట్ ఎటాక్‌తో బొంబే ప్లేన్ నుంచి దిగి గంట పైగా అయిందట...''

''ఎవరూ?... మాధవుడా?... వాడు లండన్ వెళ్లాడుగా? బొంబే నుంచి రావటమేమిటి?'' డాక్టర్ గోపాలానికి అంతా అయోమయంగా ఉన్నది.

''మీరు వెళ్లాక కేబిల్ వొకటి వచ్చింది. నేనప్పుడు అది విప్పలేదు. పారిస్‌లో హార్ట్ ఎటాక్ రావటంతో- ఎవరెంత చెప్పినా వినక మాధవుడు తిరుగు ప్రయాణం చేస్తున్నట్లుగా కేబిల్‌లో ఉంది!''

ఇక మాట్లాడి కాలయాపన చేయటం ఎంత మౌఢ్యమో డాక్టర్ గోపాలానికి అర్థమయింది.

''ఇప్పుడే వస్తున్నా-'' అని టెలిఫోన్ పెట్టేసి డాక్టర్ గోపాలం ఆఘ మేఘాల మీద ఇంటికి బయలుదేరాడు.

తనభార్య మొహంలో కత్తివేటుక్కూడా నెత్తురు చుక్క ఉన్నట్లు తోచలేదు గోపాలానికి. హడావుడిగా ఎమర్జెన్సీ బాగ్ సర్దుకున్నాడు.

''ఏరోడ్రోమ్‌కు ఫోన్ చేశాను-'' అన్నది అనసూయాదేవి. ''ఎంత మంది డాక్టర్లకు ఫోన్ చేసినా ఒక్కరూ రాలేదట. సీరియస్ కేసేనని తాము అభిప్రాయపడుతున్నారట... ఈ డాక్టర్ల గుండెలు ఎంత మొండి బండవో!''

హైదరాబాద్ త్యాగరాయ గాన సభలో ఇటీవల ప్రదర్శించిన 'సతీదానశూరం' యక్షగానంలో ఇందిర, జి. గోపాలకృష్ణ, ఆచంట భవానీశంకర్, శ్రీధర్ పాల్గొన్న దృశ్యం

భార్య మాటలు డాక్టర్ గోపాలానికి సరిగా అర్థం కావటంలేదు. కాని చివరకు ఆమె అన్న మాటలు హృదయపు లోతుల్లో ఘాటుగా నాటుకున్నవి. ఆమె పొరబడినట్లు తేలిగ్గా తెలుస్తోంది. ఎందుకంటే- ఆమె అన్నట్లు డాక్టర్ల గుండెలు మొండిబండలే అయిన పక్షంలో తన హృదయం ఇప్పుడిలా నీరైపోతూ తనను నిలవనీకుండా చేస్తుందా?

భార్యా సమేతంగా డాక్టర్ గోపాలం అరవైమైళ్ల స్పీడుతో ఏరోడ్రోమ్ వైపు కారు పోనిచ్చాడు.

3

డాక్టర్ గోపాలం నిద్ర మేల్కొని సూర్యోదయాన్ని చూశాడనటం కన్న, మేలుకొనే ఉండి తన జీవితంలో మొట్ట మొదటి సారి ర్యోదయాన్ని చూశాడు చూశాడనటం సమంజ ం.

తెల్లవారుజాముదాకాగుండెలవిసేట్లుగాదుఃఖించిన అనసూయాదేవి కటిక నేల మీద తలకింద మెత్తని తలగడా అన్నా లేకుండానే సొమ్మసిల్లింది. తన చేతుల్లోంచి అన్ని అవకాశాలూ జారిపోగా జీవమున్న కట్టె వలె నిలబడి తన శూన్య దృక్కుల్ని దేని మీదా కేంద్రీకరించలేని అశక్తుడయ్యాడు డాక్టర్ గోపాలం.

ఉదయపు వార్తా పత్రిక వచ్చింది. బంగళా చుట్టూ భరించలేని శోకం మూర్తీభవించి, గడ్డకట్టిపోయింది.

యధాలాపంగానే పత్రిక విప్పాడు డాక్టర్.

గత సాయంత్రం 'మానవసేవ'ను గూర్చి తానిచ్చిన ఉపన్యాసం మకుటాలతో ప్రచురించబడింది. అదంతా చదవవలసిన పనిలేదు: దాని మీద ఇంటరెస్టూ లేదు.

ఆ కిందనే ఉన్న వార్త కూడా తనకు కొత్త కాదు. సుప్రసిద్ధ హృద్రోగ నిపుణుడైన డాక్టర్ గోపాలం ఏకైక పుత్రుడు మాధవరావు- సకాలంలో సరైన డాక్టర్ లభ్యపడని కారణంగా, హార్ట్‌ఎటాక్‌తోఏరోడ్రోమ్‌లో మరణించినందుకు పత్రిక వారు తమ సంతాపాన్ని తెలియజేశారు!

మానవసేవను గూర్చి తానునిన్నచెప్పినఉపన్యాసంలోని ఆణిముత్యాల్లాటి వాక్యాలు, తానుమనసా వాచా నమ్మినవి ఎంత నిరర్థకమైనవో డాక్టర్ గోపాలానికి నిన్న ఏరోడ్రోమ్‌లోనే తెలిసింది. ఇప్పుడు వాటిని ఖండిస్తూ తాము మరొక ఉపన్యాసం ఇవ్వవలసిన పనిలేదు. దేశంలో వార్తా పత్రికలు చదివే వారందరూ కూడా వాటిని ఎంతో మెచ్చుకోవచ్చు. పిల్లలకు కాపీ పుస్తకాలకు గాను కొన్ని వాక్యాలను ఏరుకోనూ వచ్చు. కానీ ఆ మాటలన్నీ కూడా తన జీవితంలోఅర్థహీనమై, నిస్తేజంగా, నిస్సారంగా- పనిలేనివాడు నిఘంటువులో నుంచి ఏరి, ఏర్చి కూర్చిన పద జాలాల వలె నిష్ప్రయోజనం! అందుకనే ఆ వార్తా పత్రికను తునా తునకలుగా చింపి పారేశాడు- డాక్టర్ గోపాలం.

ఇప్పుడు నిజమైన 'మానవసేవ' ఏమిటో దాని రూపు రేఖలెలాటివో, ఆచరించవలసినవిధానాలేమిటో డాక్టర్ గోపాలానికి నసాళానికి అంటేటట్లుగా వంట బట్టింది. తనలో తను సిగ్గుపడుతూ, కుంగిపోతూ మూలనున్న కుర్చీలో కూలబడి సకాలంలో మానవసేవ చేయలేని తన అసమర్థతను గూర్చి దుఃఖించ సాగాడాయన.